

BANKACILIK SEKTÖRÜNDE FİNANSAL PERFORMANS ANALİZİ: BİST BANKACILIK ENDEKSİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

FINANCIAL PERFORMANCE ANALYSIS IN THE BANKING SECTOR: AN ANALYSIS ON BIST BANKING INDEX*

Ömer Burak PAKSOY^{a*}, Metehan KÜÇÜKER^b

^{a*}Sorumlu Yazar, Dr. Öğr. Üyesi, Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, omer.paksoy@alanya.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1273-5915.

^b Doç. Dr., Malatya Turgut Özal Üniversitesi, metehan.kucuker@ozal.edu.tr, ORCID: 0000-0002-5468-0465.

MAKALE BİLGİLERİ

Makale Tarihiçesi:
Gönderilme Tarihi 20.07.2024
Düzenleme 06.08.2024
Kabul Tarihi 22.08.2024

Anahtar Kelimeler:
Muhasebe, Mali Tablo
Analizi, TOPSİS, Finansal
Performans Analizi, BİST
Bankacılık Endeksi
Jel Kodları: M40, M41,
M49, D81

ARAŞTIRMA MAKALESİ

BENZERLİK/ PLAGIARISM

Ithenticate: %25

ÖZET

Bu çalışmada; Borsa İstanbul (BİST) Bankacılık Endeksinde (XBANK) yer alan bankaların, 2021–2023 dönemlerine ait mali tablo verileri kullanılarak hesaplanan finansal oranlar aracılığıyla finansal performanslarının analiz edilmesi ve çok kriterli karar verme yöntemlerinden (ÇKKV) biri olan “Technique for Order Preference by Similarity to Ideal Solution” (TOPSİS) yöntemi ile başarı sıralamalarının tespit edilmesi amaçlanmaktadır. XBANK endeksinde işlem gören 9 banka, araştırmanın örneklemini oluşturmakta ve finansal performans değerlendirmesi için toplam 10 adet finansal gösterge kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, 2021 yılında VAKBN, 2022 ve 2023 yıllarında ise YKBNK şirketlerinin finansal performans skorlarının en üst sırada olduğu tespit edilmiştir. Öte yandan, ilgili dönemler itibarıyla SKBNK, HALKB ve ALBRK şirketlerinin ise kıyasla daha düşük bir performans sergiledikleri tespit edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre bazı yıllarda yüksek performans sergileyen bankaların izleyen dönemde/dönemlerde daha düşük performans sergilemiş oldukları da görülmektedir. Analize tabi bankaların ölçekleri ve türleri bakımından farklılıklar göstermesinin finansal performans açısından dönemler itibarıyla dalgalanmalara neden olabileceği düşünülmektedir.

* Bu çalışma 8-10 Temmuz 2024 tarihleri arasında Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi tarafından düzenlenen 3. Uluslararası Sigortacılık, Bankacılık ve Finans Sempozyumu’nda sunulan özet bildirinin genişletilmiş halidir.

ABSTRACT**ARTICLE INFO**

Article history:

Received 20.07.2024

Revised 06.08.2024

Accepted 22.08.2024

Keywords: Accounting, Financial Statement Analysis, TOPSIS, Financial Performance Analysis, BIST Banking Index.

Jel Codes: M40, M41, M49, D81

In this study; it is aimed to analyze the financial performance of the banks in the Borsa Istanbul (BIST) Banking Index (XBANK) through financial ratios calculated using financial statement data for the periods 2021-2023 and to determine their success rankings with the "Technique for Order Preference by Similarity to Ideal Solution" (TOPSIS) method, which is one of the multi-criteria decision making methods (MCDM). 9 banks traded in the XBANK index constitute the sample of the study and a total of 10 financial indicators were used for financial performance evaluation. As a result of the research, it was determined that the financial performance scores of VAKBN in 2021 and YKBNK in 2022 and 2023 were at the top. On the other hand, it was found that SKBNK, HALKB and ALBRK companies exhibited a lower performance compared to their peers in the relevant periods. According to the findings, banks that exhibited high performance in some years also exhibited lower performance in the following period(s). It is thought that the differences in the scales and types of banks subject to analysis may cause fluctuations in terms of financial performance in terms of periods.

1. GİRİŞ

Bankacılık sektörü, ekonomik büyüme, istihdam ve gelir dağılımı gibi makroekonomik hedeflerin gerçekleştirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Sektör, finansal aracılık yoluyla ekonomik büyümeyi destekleyen, kaynakları tahsis eden ve riskleri yöneten kritik bir kurumsal yapı niteliğinde olup sermaye birikimini artırarak yatırımları teşvik etmekte, likidite sağlamakta ve ödeme sistemlerinin etkin işleyişini sağlamaktadır. Aynı zamanda, mevduat toplama, kredi sağlama, yatırım danışmanlığı ve risk yönetimi gibi çeşitli finansal hizmetler sunarak ekonominin sağlıklı işleyişini desteklemektedir (Aysin ve Çalmaşur, 2021).

Türkiye Bankalar Birliği (TBB) verilerine göre, 2021 yılında Türkiye'de faaliyet gösteren banka sayısı 57 iken, bu sayı 2022 yılı sonunda 58'e ulaşmıştır. Bu bankaların sınıflandırılmasına bakıldığında, 32'si mevduat bankası, 3'ü Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na (TMSF) devredilen banka, 17'si kalkınma ve yatırım bankası, 6'sı ise katılım bankası olarak faaliyet göstermektedir (Türkiye Bankalar Birliği-TBB, 2024).

2023 yılı sonu itibarıyla Türk bankacılık sektörü, genel olarak güçlü bir performans sergilemiştir. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) verilerine göre, sektörün toplam aktif büyüklüğü 23,5 trilyon TL'ye ulaşmış olup, bu da 2022 yıl sonuna göre %63,9 oranında bir artış anlamına gelmektedir. Krediler toplamı %54 artarak 11,7 trilyon TL'ye, menkul değerler ise %67,4 artarak 3,97 trilyon TL'ye yükselmiştir. Sektörün net kârı ise 603,6 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Mevduatlar, bankaların ana fon kaynağı olmaya devam ederek 2022 yılı sonunda 14,85 trilyon TL seviyesine ulaşmıştır. Ayrıca, dijital bankacılık hızla gelişmeye devam ederek 2022 yılında aktif dijital bankacılık müşteri sayısı 94 milyonu geçmiştir. Bu gelişmeler, şube bankacılığının yerini giderek dijital bankacılığa bıraktığını göstermektedir. 2023 yılında bankacılık sektöründe karşılaşılan zorluklar arasında yasal düzenlemelerdeki sık değişiklikler, küresel ekonomik belirsizlikler, fonlama maliyetleri ve sektörün aktif kalitesi yer almıştır. Özellikle 2022 yılında başlayan Rusya-Ukrayna savaşı ve küresel bankacılık krizine dair endişeler, sektördeki risklerin yakından izlenmesini gerektirmektedir. Ancak, güçlü sermaye yapısına sahip bankalar, bu risklerden daha az etkilenme potansiyeline sahiptir (KPMG, 2023).

Bankaların yürüttükleri faaliyetler sonucunda ortaya koydukları performans, ülke ekonomisinde önemli bir rol oynadığından belirlenen kriterlere göre banka performanslarının değerlendirilmesi ve rekabet düzeylerinin belirlenmesi büyük önem taşımaktadır. Bu değerlendirme, bankaların sektördeki konumlarını objektif bir şekilde görmelerini ve geliştirmeleri gereken alanları belirleyerek kaynaklarını daha verimli kullanmalarını sağlamaktadır. Artan rekabet ortamı, bankaların finansal sistemi güçlendirmesine ve ekonomik kalkınmaya katkıda bulunmasına olanak tanımaktadır. Dolayısıyla, belirli bir dönem için yapılan banka

performansı ölçümleri, bankaların başarı seviyelerini belirleyen önemli bir gösterge olup bankaların performans değerlendirmesi ve karşılaştırılması günümüzde oldukça kritik bir öneme sahiptir (Erdoğan, 2022; Sarı, 2020).

Bankacılık sektöründe finansal performans analizi, bir bankanın gelir, gider, varlık, sermaye ve borç yapısı gibi finansal göstergelerini inceleyerek, kurumun kârlılık, aktif kalitesi, sermaye yeterlilik ve faaliyet verimliliği gibi çeşitli yönlerini değerlendiren bir analiz türü olup aynı zamanda bankanın finansal durumunu tespit edebilmek, risklerini belirleyebilmek ve stratejik kararlar alabilmek için kullanılan önemli bir araç olarak değerlendirilebilir (Süzülmüş ve Yakut, 2024).

Banka performansını etkileyen birçok faktör olduğu için finansal performansı ölçerken çok sayıda değişkeni içeren karmaşık karar verme problemleriyle karşılaşmaktadır. Bu tür problemleri çözmek için literatürde Çok Kriterli Karar Verme (ÇKKV) yöntemleri kullanılmaktadır. Karar verme sürecinde iki veya daha fazla değişkenin ve değerlendirilecek iki veya daha fazla alternatifin bulunması durumunda, bu durum ÇKKV problemi olarak tanımlanmakta ve bu problemleri çözmek için çok sayıda geliştirilmiş ÇKKV yöntemi bulunmaktadır (Özer ve Saygın, 2022).

Bu çalışmanın amacı, Borsa İstanbul'da (BİST) işlem gören XBANK endeksindeki bankaların 2021–2023 dönemine ait finansal tablo verilerini kullanarak mali analiz oranlarını hesaplamak ve bu verilerle Çok Kriterli Karar Verme (ÇKKV) tekniklerinden biri olan TOPSIS yöntemiyle finansal performans analizlerini gerçekleştirmektir. Bu doğrultuda, çalışma beş ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, bankacılık sektörü ve önemi, finansal performans analizi ve 2023 yılı sonu itibarıyla Türkiye'deki bankacılık sektörüne dair genel bilgilere yer verilmektedir. İkinci bölümde, konuyla ilgili literatür taraması yapılmakta, üçüncü bölümde ise araştırmanın veri seti, örnekleme ve kullanılan metodoloji detaylandırılmaktadır. Dördüncü bölüm, analizlerden elde edilen bulguları sunmakta olup, son bölümde ise çalışmanın bulgularının genel bir değerlendirmesi, araştırmanın kısıtları ve öneriler yer almaktadır.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Literatür taraması sonucunda, finansal performans değerlendirmelerine yönelik çeşitli analiz yöntemlerine dair çok sayıda çalışma bulunduğu, ancak bankacılık sektörü üzerine yapılan araştırmaların nispeten daha sınırlı olduğu belirlenmiştir. Finansal performans analizine yönelik çalışmalarda genellikle ÇKKV yöntemlerinin tercih edildiği ve bu yöntemlerin farklı sektörlerde yaygın bir şekilde uygulandığı gözlenmiştir. Bankacılık sektöründe finansal performans değerlendirmelerine ilişkin ÇKKV yöntemleri kullanılarak gerçekleştirilen bazı çalışmalar aşağıda özetlenmiştir.

Süzülmüş ve Yakut (2024), Türkiye'de faaliyet gösteren yirmi bir bankanın 2014-2021 dönemlerindeki finansal performanslarını analiz etmek amacıyla PROMETHEE ve EDAS tekniklerini kullanmışlardır. Araştırma sonuçlarına göre, yıllar itibarıyla en yüksek performansı, her iki yöntemde de kamu sermayeli bankalardan Ziraat Bankası göstermiştir. Öte yandan, en düşük performansın PROMETHEE yönteminde özel sermayeli bankalardan Adabank ve EDAS yönteminde ise yabancı sermayeli bankalardan Arap Türk Bankası tarafından sergilendiği belirlenmiştir. Bu bulgular, PROMETHEE ve EDAS yöntemlerinin banka performanslarını değerlendirmede etkili ve verimli araçlar olduğunu göstermiştir.

Karaş (2024), CRITIC ve COPRAS yöntemlerini kullanarak Türk bankacılık sektöründe faaliyet gösteren mevduat bankalarının 2015-2022 dönemine ait finansal performanslarını değerlendirmiştir. Analiz sonuçlarına göre, ilgili dönemler içerisinde en yüksek finansal performansı sergileyen bankalar Citibank ve Deutsche Bank olarak belirlenmiş; aynı dönemler için en düşük finansal performansa sahip bankanın ise Turkish Bank olduğu tespit edilmiştir.

Katı (2024), Türk bankacılık sektöründe faaliyet gösteren kamu sermayeli mevduat bankalarının finansal performanslarını 2016-2021 yılları arasında SV ve TOPSIS yöntemlerini kullanarak analiz etmiştir. Analiz bulgularına göre, Ziraat Bankası ve Vakıflar Bankası'nın en yüksek performanslarını 2016 yılında, Türkiye Halk Bankası'nın ise en yüksek performansını 2017 yılında sergilediği tespit edilmiştir. Ayrıca, COVID-19 pandemisi ile birlikte bankaların performanslarının 2020 yılında düştüğü ve pandemi sonrasında, 2021 yılı itibarıyla performanslarının artmaya başladığı gözlemlenmiştir.

Akbulut (2023) tarafından Türkiye'deki 6 katılım bankasına ait 2019-2022 dönemine ilişkin CRITIC ve COPRAS yöntemleri kullanılarak gerçekleştirilen çalışmanın ampirik bulgularına göre incelenen dönemde bankaların sergiledikleri finansal performans yıllar bazında değişkenlik göstermektedir.

Atukalp (2023) çalışmasında, Türkiye'de bankacılık sektöründe faaliyet gösteren kalkınma ve yatırım bankalarının 2015-2020 dönemine ait bilanço verilerini detaylı bir şekilde analiz etmiştir. Çalışmada, kriter ağırlıklandırması için Entropi yöntemi kullanılmış, finansal performans değerlendirmesi ise TOPSIS yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, kalkınma ve yatırım bankalarının finansal performanslarının benzerlik gösterdiği saptanmıştır.

Batır (2023), 2018-2021 yılları arasında aktif büyüklük açısından Türk Bankacılık sisteminde faaliyet gösteren en büyük 10 bankanın finansal performanslarını sıralamayı amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda, bankaların finansal kriterlerini CRITIC yöntemi ile ağırlıklandırarak, EDAS yöntemi ile analiz etmiş ve performanslarını sıralamıştır. Analiz sonuçlarına göre, dört yıl boyunca en iyi performansı Garanti Bankası sergilemiştir. Banka grupları arasında ise, yabancı bankaların en yüksek performansı gösterdiği, yerli bankaların ikinci sırada yer aldığı ve kamu bankalarının en düşük performansı gösteren banka grubu olduğu tespit edilmiştir.

Çilek ve Karavardar (2023), Türkiye'de bulunan kamu sermayeli bankaların 2009-2019 dönemlerindeki verimliliklerini Entropi ve EATWIOS yöntemleri ile analiz etmişlerdir. Araştırma sonucunda, 2009-2014 döneminde Halk Bankası'nın, 2015-2019 döneminde ise Ziraat Bankası'nın en yüksek verimlilik düzeyine sahip bankalar olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, 2009-2012 döneminde Ziraat Bankası, 2013-2016 döneminde Vakıf Bankası ve 2017-2019 döneminde Halk Bankası'nın en düşük verimlilik düzeyine sahip bankalar olduğunu vurgulamışlardır.

Gökdemir (2023), COVID-19 pandemi sürecinin BİST'te işlem gören bankaların finansal performansları üzerindeki etkilerini belirlemeyi ve bu dönemde bankaların finansal performanslarını karşılaştırmayı amaçlamıştır. Araştırmada, bankaların finansal oranları CRITIC ve DEMATEL yöntemleriyle ağırlıklandırılarak, finansal performansları VIKOR, TOPSIS ve PROMETHEE II yöntemleriyle sıralanmıştır. Araştırma sonucunda, en iyi performans sıralamasını veren yöntemin PROMETHEE II olduğu, VIKOR yönteminin ise en kötü sıralamayı verdiği tespit edilmiştir. Ayrıca, 2021 yılında bankaların finansal performansının önemli ölçüde daha yüksek olduğu belirtilmiştir.

Karabulut ve Akkaynak (2023), Türkiye Bankalar Birliği'nden elde edilen 2016 Q1-2022 Q2 dönemi verilerini kullanarak Türkiye'deki mevduat bankalarının etkinliklerini karşılaştırmak amacıyla CRITIC ve COPRAS yöntemlerini kullanmışlardır. Analiz sonuçlarına göre, en yüksek etkinlik düzeyine sahip bankanın Garanti Bankası, en düşük etkinlik düzeyine sahip bankanın ise Sociate Generale Bankası olduğu tespit edilmiştir.

Kaya (2023) çalışmasında, kamu ve özel bankaların finansal performanslarını değerlendirmek amacıyla 2019-2021 yılları arasındaki konsolide finansal tabloları incelemiş ve TOPSIS yöntemini kullanarak analiz etmiştir. Kriterlerin eşit olarak ağırlıklandırıldığı bu çalışmanın sonuçlarına göre, 2019 yılında en yüksek finansal performansa sahip bankanın Fibabanka, 2020 yılında Turkish Bank ve 2021 yılında yine Fibabanka olduğu belirlenmiştir.

Yavuz vd. (2023), Türkiye'de faaliyet gösteren 11 kalkınma ve yatırım bankasının 2010-2020 dönemine ait finansal tablolarından seçilen 17 kriteri kullanarak finansal performanslarını MULTIMOORA yöntemiyle ölçmeyi ve karşılaştırmayı amaçlamışlardır. Analiz sonucunda, bankaların performanslarının istikrarlı bir seyir izlemediği sonucuna ulaşılmıştır.

Yurtadur ve Taşcı (2023), KKM uygulamasının katılım bankalarının finansal performansına etkisini değerlendirmek amacıyla, seçilen kriterleri CRITIC yöntemiyle ağırlıklandırarak bankaların finansal performanslarını WASPAS yöntemiyle analiz etmişlerdir. Çalışma sonucunda, en yüksek ağırlığa sahip kriterin işletme gideri/toplam aktifler kriteri olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, kur korumalı mevduat uygulamasıyla birlikte katılım bankalarının finansal performansında bir artış olduğu tespit edilmiştir. Katılım bankalarının en düşük finansal performansını 2021 yılı Mayıs ayında, en yüksek performansını ise 2022 yılı Eylül ayında gösterdiği saptanmıştır.

Erdoğan (2022), 2016-2020 döneminde BİST'te işlem gören 9 bankanın finansal performansını değerlendirmek için 7 finansal kriteri Entropi yöntemiyle ağırlıklandırıp, WASPAS yöntemiyle analiz etmiştir. Yapılan analizler sonucunda, Türkiye Sınai Kalkınma Bankası'nın finansal performansının diğer bankalara göre en üst sırada olduğu tespit edilmiştir.

İç vd. (2022), 18 Türk ticari bankanın finansal performans puanlarını 44 finansal oran kullanarak belirlemek amacıyla, Analitik Hiyerarşi Süreci (AHS) ve Deneysel Tasarım (DOE) yöntemlerini birleştirerek hibrit bir model geliştirmişlerdir. Araştırmanın sonucunda, geliştirilen hibrit modelin istatistiksel olarak daha üstün sonuçlar verdiği vurgulanmıştır.

Karahan ve Kızılcı (2022) çalışmalarında, 2020 yılında Türkiye'de faaliyet gösteren ve aktif büyüklük bakımından en yüksek kâr oranına sahip ilk 5 bankanın finansal oranlarını Entropi yöntemiyle ağırlıklandırılarak, dört çeyrek dönem itibarıyla performans sıralamalarını TOPSIS ve PROMETHEE yöntemleriyle karşılaştırmalı olarak analiz etmişlerdir. Her iki yöntemde de, yıl bazında en yüksek performansı Ziraat Bankası'nın gösterdiği tespit edilmiştir.

Özçalıcı vd. (2022), mevduat bankalarının finansal performanslarını değerlendirmek amacıyla 2014-2018 yılları arasındaki finansal tablolarını incelemişler ve ARAS, EDAS, MOORA, OCRA ve TOPSIS yöntemlerini kullanarak analiz etmişlerdir. Değerlendirme kriterlerinin ağırlıkları, en iyi ve en kötü yöntemleri kullanılarak belirlenmiştir. Çalışmanın bulgularına göre, en yüksek performansa sahip bankaların Akbank ve Garanti Bankası A.Ş. olduğu tespit edilmiştir.

Say (2022) çalışmasında, 2010-2022 döneminde Türkiye'deki mevduat bankalarının finansal oranlarını Entropi yöntemiyle ağırlıklandırarak TOPSIS yöntemi ile sıralamıştır. Analiz sonuçlarına göre, bu dönemin tüm yıllarında Ziraat Bankası'nın en yüksek performans göstererek ilk sırada yer aldığı belirlenmiştir.

Ünvan ve Ergenç (2022), Türkiye Bankalar Birliği'nin 2014-2018 dönemi verilerine dayanarak toplam aktif büyüklüğüne göre ilk 7 bankayı tespit etmek amacıyla, bankaların kriter ağırlıklarını Entropi yöntemiyle belirlemişlerdir. Çalışmada COPRAS ve bulanık COPRAS yöntemleri kullanılarak bankaların finansal performanslarına göre sıralanmıştır. Analiz sonuçlarına göre, finansal performansı en yüksek ilk 3 bankanın COPRAS yöntemi ile Garanti Bankası, Ziraat Bankası ve İş Bankası olduğu; bulanık COPRAS yöntemi ile ise İş Bankası, Vakıflar Bankası ve Halk Bankası olduğu tespit edilmiştir.

Yılmaz (2022), 2019-2021 yılları arasında Türkiye'de bulunan 3 kamu sermayeli bankanın 5 farklı kriterini IDOCRIW ağırlıklandırma yöntemi ile değerlendirerek performans sıralamalarını EDAS yöntemiyle analiz etmiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre, finansal performansı en yüksek banka Ziraat Bankası, ikinci en yüksek banka Vakıflar Bankası, üçüncü sıradaki banka ise Halk Bankası olarak belirlenmiştir.

Zaralı ve Çınaroğlu (2022), 2015-2020 döneminde Türkiye'de faaliyet gösteren 3 kamu sermayeli ve 3 kalkınma ve yatırım bankası olmak üzere toplam 6 bankanın verilerini incelemişlerdir. 7 finansal oranı CRITIC yöntemiyle ağırlıklandırarak, finansal performanslarını MARCOS yöntemi ile sıralamışlardır. Analiz sonucunda, en yüksek performansa sahip bankanın İller Bankası, en düşük performansa sahip bankanın ise Eximbank olduğu belirlenmiştir.

Yetiz ve Kılıç (2021), 2015-2019 döneminde Türkiye'deki 15 mevduat bankasının finansal oranları yardımı ile finansal performanslarını analiz etmiştir. Yapılan çalışmada, Ziraat Bankası ve ING Bank'ın bu dönemde en yüksek performansı gösteren bankalar olurken, HSBC Bank, Alternatif Bank ve Halk Bankası'nın ise en düşük performansı gösteren bankalar olduğu tespit edilmiştir.

Yılmaz ve Yakut (2021), 22 bankanın 2009-2018 yılları arasındaki konsolide finansal tablolarını inceleyerek finansal performansları TOPSIS ve VIKOR yöntemleri ile analiz etmişlerdir. Çalışmada 26 kriter kullanılmış ve bu kriterlerin ağırlıkları Entropi yöntemi ile hesaplanmıştır. Analiz sonuçlarına göre, her iki yöntemde de finansal performansa ilişkin yapılan başarı sıralamalarında ilk üç banka arasında bir değişiklik olmadığı belirlenmiştir.

Atukalp (2020), Türkiye'deki mevduat bankalarının 2014-2018 yılları arasındaki hisse senedi getirileri ile finansal performansları arasındaki ilişkiyi CRITIC, TOPSIS yöntemleri ve Spearman sıra korelasyon analizi ile incelemiştir. Çalışmanın bulgularına göre, 2018 yılı hariç diğer yıllarda en yüksek finansal performansa sahip bankanın Akbank olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, Türkiye'deki mevduat bankalarının hisse senedi getiri

sıralamaları ile finansal performans sıralamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmadığı tespit edilmiştir.

Aydın (2020a), 2019 yılında Türkiye’de bulunan 9 bankanın 7 kriterini CRITIC yöntemiyle ağırlıklandırarak MAIRCA yöntemiyle finansal performans sıralamalarını değerlendirmiştir. Analiz sonucunda, katılım bankacılığı grubunda Ziraat Katılım Bankası, mevduat bankacılığı grubunda Vakıflar Bankası, kalkınma ve yatırım bankacılığı grubunda ise Türk Eximbank en başarılı bankalar olarak belirlenmiştir.

Aydın (2020b), çalışmasında Türkiye’de faaliyet gösteren 16 yabancı mevduat bankasına ait 2016-2019 dönemlerine ilişkin SD ve COPRAS yöntemlerini kullanarak finansal performans analizi gerçekleştirmiştir. Araştırma sonuçlarına göre Garanti Bankası analiz edilen tüm dönemlerde diğer bankalara kıyasla üstün bir performans sergilemiştir.

Bayram (2020), Türkiye’de 2016-2019 döneminde faaliyet gösteren 5 katılım bankasının finansal performanslarını değerlendirmek amacıyla 10 kriteri CRITIC yöntemiyle ağırlıklandırmış ve PROMETHEE yöntemiyle analiz etmiştir. Analiz sonucunda, belirtilen dönem için Ziraat Katılım A.Ş.’nin en yüksek performansa sahip banka olduğu tespit edilmiştir.

Çalış ve Sakarya (2020), 2014-2017 döneminde Türkiye’de faaliyet gösteren 12 bankanın finansal performansını, 15 kriteri eşit ağırlıklandırarak PROMETHEE yöntemiyle analiz etmişlerdir. Analiz sonucunda, en yüksek performansa sahip bankanın Akbank, ikinci en yüksek performansa sahip bankanın ise Garanti Bankası olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, finansal performans ile hisse senedi getirisi arasında yıllar itibariyle anlamlı bir ilişki bulunmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Çelik (2020), 2019 yılında Türkiye’de faaliyet gösteren 6 katılım bankasının finansal performansını ölçmek amacıyla, bankaların 10 finansal kriterini CRITIC yöntemiyle ağırlıklandırarak MABAC yöntemiyle analiz etmiştir. Analiz sonucunda, en yüksek performansa sahip bankanın Ziraat Katılım Bankası, en düşük performansa sahip bankanın ise Albaraka Türk olduğu tespit edilmiştir.

Koşaroğlu (2020), BİST’te işlem gören 9 bankanın 2015-2019 dönemlerine ait finansal performanslarını SD ve EDAS yöntemleri ile analiz etmiştir. Analiz sonuçlarına göre Akbank’ın diğer bankalara kıyasla daha üstün bir performans sergilediği tespit edilmiştir.

Kaygusuz vd. (2020), Türkiye’de faaliyet gösteren 10 bankanın 2008-2017 yılları arasındaki konsolide finansal tablolarını inceleyerek CAMELS değerlendirme sistemi çerçevesinde TOPSIS yöntemi ile finansal performans analizi yapmışlardır. Çalışmanın sonuçlarına göre, finansal performans açısından Denizbank A.Ş. ilk sırada yer alırken, Türkiye Halk Bankası A.Ş. son sırada yer almıştır.

Eren ve Çelik (2020), Türkiye’de faaliyet gösteren 11 bankanın 2006-2019 yılları arasındaki konsolide finansal tablolarını inceleyerek finansal performanslarını TOPSIS yöntemi ile analiz etmişlerdir. Çalışmada 10 kriter, önemlilik seviyeleri dikkate alınarak eşit ağırlıkla belirlenmiştir. Analiz bulgularına göre, finansal performansı en yüksek olan bankanın Türkiye Yapı Kredi Bankası A.Ş. olduğu tespit edilmiştir.

Akbulut (2020), Türkiye’deki aktif büyüklük açısından ilk 10 mevduat bankasının 2018 yılı için finansal performansını Gri Entropi, ARAS ve PSI yöntemleri ile analiz etmiştir. Analiz sonuçlarına göre T.C. Ziraat Bankası A.Ş.’nin kıyasla daha başarılı bir performans sergilediği tespit edilmiştir.

Kendirli vd. (2019) çalışmalarında, Türkiye’de faaliyet gösteren 13 bankanın küresel kriz dönemlerindeki konsolide finansal tablolarını inceleyerek finansal performanslarını TOPSIS yöntemi ile analiz etmişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre, bankaların küresel kriz öncesi ve sonrası finansal performanslarının başarılı olduğu, kriz dönemlerinde ise performanslarının iyi olduğu tespit edilmiştir.

Yalçiner ve Karaaatlı (2018), Türkiye’de faaliyet gösteren 25 mevduat bankasının 2002-2015 yılları arasındaki konsolide mali tablolarını analiz etmişlerdir. Araştırma kapsamında bankaların finansal performansları, TOPSIS ve ELECTRE yöntemleri kullanılarak değerlendirilmiş olup, değerlendirme kriterlerinin ağırlıkları Analitik Hiyerarşi Süreci (AHS) yöntemi ile belirlenmiştir. Çalışmanın bulguları, her iki yöntemle yapılan analizlerde de Türkiye Ziraat Bankası A.Ş.’nin en yüksek performansa sahip banka olduğu ortaya koymuştur.

Özkan (2017), Türkiye'de faaliyet gösteren özel ve kamu sermayeli 7 bankanın 2007-2015 yılları arasındaki konsolide finansal tablolarını analiz etmiştir. Çalışmada, bankaların finansal performansları TOPSIS yöntemi ile değerlendirilmiş ve değerlendirme kriterlerinin oranları eşit olarak belirlenmiştir. Çalışmanın bulguları, bankaların finansal performans düzeylerinin birbirine oldukça yakın olduğunu, genel sıralamada ise Garanti Bankası A.Ş.'nin birinci sırada, Akbank'ın ise son sırada yer aldığını ortaya koymuştur.

Tunay ve Akhisar (2015), Türkiye'de faaliyet gösteren 21 özel sermayeli bankanın 2009-2013 yılları arasındaki konsolide finansal tablolarını analiz etmiş ve bankaların finansal performanslarını TOPSIS ve AHP yöntemleri ile değerlendirmişlerdir. Bankaların özsermayeleri doğrultusunda, değerlendirme kriterlerinin ağırlıkları AHP yöntemi ile belirlenmiştir. Çalışmanın sonucunda, ilgili dönemde özel sermayeli bankaların performanslarının değişmediği tespit edilmiştir.

Literatür genel olarak incelendiğinde, banka sektöründe finansal performanslarını değerlendirmek amacıyla çeşitli ÇKKV yöntemlerinin uygulandığı çok sayıda araştırmanın bulunduğu gözlemlenmiştir. ÇKKV yöntemleri ile yapılan finansal performans analizlerinde kriter ağırlıkları, genel olarak akademi veya sektör uzman görüşleri doğrultusunda belirlendiği görülmektedir. Bu çalışmada ise BİST XBANK endeksinde yer alan bankaların 2021-2023 dönemlerindeki finansal performanslarının TOPSIS yöntemi ile değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda, literatürde genel kabul görmüş ve bankacılık sektörü mali analizlerinde sıklıkla kullanılan 10 adet finansal oran ve bu kriterlerin ağırlıkları eşit olarak ele alınmıştır. Çalışmada analizin güncel dönemler aralığında (2021-2023) yapılmasının literature katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

3. METODOLOJİ

Çalışmanın bu bölümünde öncelikle araştırmanın veri seti, örnekleme ve analizde kullanılan finansal göstergeler açıklanmış, daha sonra bankaların finansal performansını değerlendirmek amacıyla kullanılan TOPSIS yöntemi hakkında bilgi verilmiştir.

3.1. Veri Seti ve Örneklem

Araştırmada, Borsa İstanbul'da (BİST) bankacılık endeksinde (XBANK) yer alan bankaların finansal performansları analiz edilmiştir. BİST XBANK endeksinde toplam on banka bulunmakta olup analiz kapsamına borsaya kote olmayan diğer bankalar dahil edilmemiştir. Ayrıca, yapısal ve operasyonel farklılığından dolayı TSKB (Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş.) bankası da analiz kapsamı dışında bırakılmıştır. Bu kapsamda, araştırmanın örneklem grubunu aşağıdaki tabloda gösterilen dokuz banka oluşturmaktadır.

Tablo 1. Araştırmanın Örneklem Grubu

| BİST Kodu | Banka Adı |
|-----------|------------------------------------|
| AKBNK | Akbank T.A.Ş. |
| ALBRK | Albaraka Türk Katılım Bankası A.Ş. |
| GARAN | Türkiye Garanti Bankası A.Ş. |
| HALKB | Türkiye Halk Bankası A.Ş. |
| ISCTR | Türkiye İş Bankası A.Ş. |
| SKBNK | Şekerbank T.A.Ş. |
| VAKBN | Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O. |
| YKBNK | Yapı ve Kredi Bankası A.Ş. |
| ICBCT | ICBC Turkey Bank A.Ş. |

Bankaların finansal performanslarının değerlendirilmesinde, literatürde yaygın olarak kabul gören ve banka finansal analizlerinde sıkça kullanılan çeşitli finansal göstergelerden yararlanılmıştır (Türk ve Yıldız, 2022; Özer ve Saygın, 2022; Seçme, 2022; Parmaksız ve Özdemir, 2021; Işık, 2020; Ünvan, 2020; Yağlı, 2020; Yükçü ve Atağan, 2010). İlgili finansal göstergeler, Kamuyu Aydınlatma Platformu (KAP) web sitesinden temin edilen ve 2021-2023 dönemlerini kapsayan bilanço ve gelir tablosu verileri kullanılarak yıllık bazda hesaplanmıştır. Bu çalışmada kullanılan finansal oranlar, kriterlerin niteliği ve hedef yönleriyle birlikte aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 2. Çalışmada Kullanılan Finansal Göstergeler

| Finansal Göstergeler | Kısaltma | Kriter Niteliği | Kriter Yönü |
|---------------------------------------|-----------------|-----------------|-------------|
| Toplam Krediler/Toplam Aktifler | E ₁ | Fayda | Maksimum |
| Net Faiz Marjı (NFM) | E ₃ | Fayda | Maksimum |
| Aktif Kârlılık Oranı (ROA) | E ₃ | Fayda | Maksimum |
| PD/DD = Piyasa Değeri / Defter Değeri | E ₄ | Maliyet | Minimum |
| Sermaye Yeterlilik Oranı | E ₅ | Fayda | Maksimum |
| Net Kâr Marjı | E ₆ | Fayda | Maksimum |
| Öz Sermaye Kârlılığı (ROE) | E ₇ | Fayda | Maksimum |
| Krediler/Mevduat | E ₈ | Fayda | Maksimum |
| Hisse Başına Kâr | E ₉ | Fayda | Maksimum |
| Takipteki Krediler/Toplam Krediler | E ₁₀ | Maliyet | Minimum |

Tablo 2’de bankaların finansal tablo verileri temel alınarak hesaplanan finansal performanslarının analizinde kullanılan finansal göstergeler ve bu göstergelerin TOPSIS yöntemi çerçevesinde beklenen hedef yönleri belirtilmiştir. Ayrıca, tabloda yer alan finansal göstergelerin kısaltma kodları (E₁, E₂,..., E₁₀) şeklinde gösterilmiştir.

Analizde kullanılan finansal göstergeler ile ilgili özet tanımlamalar aşağıda belirtilmektedir:

Toplam Krediler / Toplam Aktifler: Bu oran, bir bankanın varlıklarının ne kadarının kredilerden oluştuğunu göstermekte ve bankanın kredi verme kapasitesi ile risk profilini değerlendirmede önemlidir. Yüksek bir oran, bankanın daha fazla kredi vererek yüksek getiri elde etme potansiyeline sahip olduğunu, ancak kredi riskinin de yüksek olduğunu ifade etmektedir. Düşük bir oran ise, bankanın daha muhafazakar bir kredi politikası izlediğini, likit varlıklarını artırdığını ve ekonomik dalgalanmalara karşı daha dayanıklı olabileceğini göstermektedir. Bu oran, bankanın stratejik hedefleri ve risk iştahına göre değerlendirilmelidir.

Net Faiz Marjı (NFM): Bu oran, bir bankanın faiz gelirleri ile faiz giderleri arasındaki farkı toplam kazançlarına oranlayarak hesaplanan bir finansal göstergedir. Yüksek NFM, bankanın kârlı bir şekilde faaliyet gösterdiğini ve faiz marjlarını etkin yönettiğini gösterirken, düşük NFM ise bankanın faiz gelirlerinin yetersiz olduğunu veya faiz giderlerinin yüksek olduğunu işaret eder.

Aktif Kârlılık Oranı (ROA): Bu oran, bir bankanın toplam varlıklarından ne kadar kâr elde ettiğini gösterir. Yüksek ROA, bankanın varlıklarını verimli kullanarak yüksek kârlılık elde ettiğini, düşük ROA ise varlıkların verimsiz kullanıldığını ve düşük kârlılık elde edildiğini gösterir.

PD/DD = Piyasa Değeri / Defter Değeri: Bu oran, bankaların piyasa değeri (PD) ile defter değeri (DD) arasındaki ilişkiyi gösteren bir finansal performans göstergesidir. Bankanın piyasa tarafından nasıl değerlendirildiğini ve yatırımcıların bankanın gelecekteki kazanç potansiyeline dair beklentilerini yansıtır.

Sermaye Yeterlilik Oranı: Bankanın özkaynaklarının risk ağırlıklı varlıklara oranını ifade etmekte ve bankanın sermaye gücünü göstermektedir. Bankaların riskli varlıklara karşı yeterli sermayeye sahip olup olmadığını belirten bir finansal sağlık göstergesidir. Bu oran, bankanın sermayesinin, taşıdığı kredi ve piyasa risklerine karşı yeterliliğini ölçer. Bu oranın yüksek olması bankanın olası kayıplara karşı güçlü bir koruma katmanına sahip olduğunu ve risk yönetimi açısından sağlam bir konumda bulunduğunu gösterir. Düşük olması ise, bankanın riskli varlıklarına karşı yeterli sermaye tamponuna sahip olmadığını ve olası finansal sıkıntılara karşı daha savunmasız olduğunu işaret eder.

Net Kâr Marjı: Bir bankanın toplam gelirlerinden tüm giderler çıkarıldıktan sonra kalan net kârını gösteren bir finansal performans oranıdır. Bu oran, bankanın gelirlerini ne kadar kâra dönüştürebildiğini ve maliyetlerini ne kadar etkin yönettiğini ölçer. Yüksek bir net kar marjı, bankanın operasyonel verimliliğinin yüksek olduğunu ve maliyetleri kontrol altında tutarak yüksek kârlılık sağladığını gösterir. Düşük bir net kar marjı ise, bankanın maliyetlerini kontrol etmekte zorlandığını veya gelirlerini yeterince kâra dönüştüremediğini işaret eder.

Öz Sermaye Kârlılığı (ROE): Bir bankanın öz sermayesinden ne kadar net kar elde ettiğini gösteren bir finansal performans ölçütüdür. Bu oran, bankanın hissedarlarının yatırımlarının ne derece kârlı olduğunu

değerlendirir ve bankanın kendi sermayesini ne kadar verimli kullandığını yansıtır. Yüksek bir ROE, bankanın güçlü bir kârlılık performansına sahip olduğunu ve öz sermayesini etkili bir şekilde değerlendirdiğini gösterir.

Krediler/Mevduat: Bankanın verdiği toplam kredilerin topladığı toplam mevduata oranını ifade eder. Bu oran, bankanın mevduatlarını ne kadar etkili bir şekilde krediye dönüştürdüğünü ve kredi verme kapasitesini değerlendirir. Yüksek bir oran, bankanın mevduatlarının büyük bir kısmını kredi olarak kullandığını ve bu durumun potansiyel olarak daha yüksek getiriler sağlayabileceğini gösterir. Ancak, aşırı yüksek bir oran, likidite riskini artırabilir. Düşük bir oran ise, bankanın yeterince kredi veremediğini veya fazla likit varlık tuttuğunu işaret eder.

Hisse Başına Kâr (EPS): Bir bankanın net karının toplam hisse senedi sayısına bölünmesiyle elde edilen bir finansal göstergedir. Bu oran, her bir hisse senedinin ne kadar kar getirdiğini gösterir ve yatırımcılar için bankanın kârlılığını değerlendirmede önemli bir ölçüttür. Yüksek bir hisse başına kar, bankanın güçlü bir finansal performansa sahip olduğunu ve hissedarlarına değer sağladığını gösterirken, düşük bir EPS ise bankanın kârlılık sorunları yaşayabileceğini işaret eder.

Takipteki Krediler/Toplam Krediler: Bankanın vadesi geçmiş ve tahsil edemediği kredilerin toplam kredilere oranını ifade eder. Yüksek bir oran, bankanın kredi portföyünde sorunlu kredilerin oranının yüksek olduğunu ve dolayısıyla finansal sağlığının zayıf olabileceğini gösterir. Düşük bir oran ise, bankanın kredi kalitesinin iyi olduğunu ve takipteki kredi oranının düşük olduğunu işaret eder.

Bu çalışmada, finansal performans analizi amacıyla, bankaların 2021-2023 dönemine ait finansal verileri kullanılarak ilgili finansal oranlar hesaplanmış ve araştırmanın veri seti Tablo 3'te sunulan biçimde oluşturulmuştur.

Tablo 3. Araştırmanın Veri Seti (TOPSİS Karar Matrisi)

| Yıllar | Banka | E ₁ | E ₂ | E ₃ | E ₄ | E ₅ | E ₆ | E ₇ | E ₈ | E ₉ | E ₁₀ |
|--------|-------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|-----------------|
| 2023 | AKBNK | 0,4399 | 0,0500 | 0,0436 | 0,9000 | 21,9200 | 70,4400 | 36,4500 | 68,8000 | 12,7800 | 0,0247 |
| | ALBRK | 0,4511 | 0,0500 | 0,0181 | 0,7100 | 17,2500 | 31,8000 | 31,8800 | 64,7300 | 1,3700 | 0,0172 |
| | GARAN | 0,4628 | 0,0600 | 0,0498 | 1,0000 | 20,5700 | 75,5500 | 43,9400 | 73,6500 | 20,7900 | 0,0212 |
| | HALKB | 0,5566 | 0,0200 | 0,0056 | 0,6700 | 14,2600 | 16,7600 | 9,2300 | 65,2500 | 1,4100 | 0,0152 |
| | ISCTR | 0,4623 | 0,0400 | 0,0374 | 0,8700 | 21,6000 | 65,9900 | 31,4800 | 68,2400 | 2,8900 | 0,0220 |
| | SKBNK | 0,5047 | 0,0900 | 0,0338 | 1,0500 | 27,2200 | 38,0700 | 39,7700 | 77,5900 | 1,3100 | 0,0210 |
| | VAKBN | 0,5212 | 0,0300 | 0,0112 | 0,7400 | 15,0900 | 32,2300 | 17,9900 | 74,3000 | 2,5300 | 0,0136 |
| | YKBNK | 0,4637 | 0,0600 | 0,0446 | 0,9200 | 20,2800 | 63,3300 | 44,5800 | 83,3600 | 8,0500 | 0,0311 |
| | ICBCT | 0,3299 | 0,0300 | 0,0163 | 2,6100 | 34,0700 | 50,4000 | 34,6000 | 74,8500 | 1,5400 | 0,0038 |
| 2022 | AKBNK | 0,4697 | 0,1000 | 0,0628 | 0,6600 | 24,9200 | 68,8500 | 52,3000 | 79,3200 | 11,5400 | 0,0314 |
| | ALBRK | 0,4963 | 0,0400 | 0,0107 | 1,0300 | 14,8800 | 22,6600 | 21,4300 | 64,4500 | 0,5500 | 0,0202 |
| | GARAN | 0,4851 | 0,1000 | 0,0543 | 0,8300 | 20,6000 | 58,5400 | 50,2900 | 79,9800 | 13,9300 | 0,0279 |
| | HALKB | 0,5670 | 0,0600 | 0,0133 | 0,7300 | 14,7800 | 19,9000 | 22,7600 | 74,4000 | 3,0700 | 0,0236 |
| | ISCTR | 0,5324 | 0,0700 | 0,0527 | 0,6700 | 24,3600 | 67,3600 | 44,2400 | 80,5300 | 6,1500 | 0,0309 |
| | SKBNK | 0,5401 | 0,0900 | 0,0264 | 1,2100 | 20,7200 | 30,2200 | 39,2600 | 73,0300 | 0,8100 | 0,0412 |
| | VAKBN | 0,5426 | 0,0600 | 0,0179 | 0,7900 | 15,1900 | 28,4200 | 30,2200 | 80,8900 | 3,3800 | 0,0222 |
| | YKBNK | 0,4814 | 0,0900 | 0,0537 | 0,7900 | 21,3400 | 57,9100 | 55,6000 | 84,7300 | 6,2400 | 0,0364 |
| | ICBCT | 0,4204 | 0,0400 | 0,0260 | 3,4400 | 30,0200 | 57,6300 | 60,9200 | 107,3200 | 1,5300 | 0,0016 |
| 2021 | AKBNK | 0,4388 | 0,0400 | 0,0195 | 0,4900 | 22,1700 | 43,2000 | 17,4600 | 81,0000 | 2,3300 | 0,0531 |
| | ALBRK | 0,5226 | 0,0200 | 0,0012 | 0,5100 | 14,9000 | 4,9700 | 2,4100 | 62,4100 | 0,0800 | 0,0664 |
| | GARAN | 0,4686 | 0,0600 | 0,0196 | 0,5900 | 18,4800 | 32,2800 | 19,1500 | 77,5600 | 3,2400 | 0,0404 |
| | HALKB | 0,5739 | 0,0300 | 0,0019 | 0,2600 | 14,4700 | 6,3000 | 3,4900 | 82,6300 | 0,6100 | 0,0315 |

| | | | | | | | | | | |
|-------|--------|--------|--------|--------|---------|---------|---------|----------|--------|--------|
| ISCTR | 0,5244 | 0,0400 | 0,0177 | 0,3700 | 20,3600 | 34,9300 | 17,4200 | 81,5800 | 2,9900 | 0,0429 |
| SKBNK | 0,5670 | 0,0500 | 0,0058 | 0,6400 | 16,6700 | 10,4000 | 9,1100 | 77,7800 | 0,1400 | 0,0742 |
| VAKBN | 0,5620 | 0,0200 | 0,0049 | 0,2800 | 14,8500 | 17,3700 | 8,4800 | 95,7900 | 1,0700 | 0,0323 |
| YKBNK | 0,4835 | 0,0400 | 0,0166 | 0,4500 | 18,6700 | 34,9500 | 18,8900 | 94,1300 | 1,2400 | 0,0500 |
| ICBCT | 0,4528 | 0,0300 | 0,0036 | 3,1300 | 26,8600 | 12,4200 | 8,3900 | 105,8200 | 0,1300 | 0,0025 |

Tablo 3' te bulunan mali oranlar, analizde kullanılan TOPSIS yönteminin karar matrisini oluşturmaktadır.

3.2. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada, bankaların finansal performansını değerlendirmek amacıyla TOPSIS yöntemi kullanılmıştır. TOPSIS, çok kriterli karar verme problemlerinde en uygun çözümü belirlemeye yönelik bir karar analizi tekniğidir. Bu yöntem, çeşitli alternatifler arasında seçim yapmayı ve bu alternatifleri belirli kriterler doğrultusunda değerlendirmeyi hedeflemektedir. TOPSIS, her alternatifin 'ideal' ve 'negatif ideal' çözümlerle olan benzerliğini analiz ederek en uygun seçeneği belirlemeyi amaçlamaktadır. (Açıkgöz, 2021: 136).

TOPSIS yönteminin uygulama adımları aşağıdaki şekilde belirtilmektedir (Kaya ve Karaşan, 2020; Özkan, 2020; Önder vd., 2013).

1. Adım- Karar matrisinin oluşturulması. Tablo 3'teki veriler, karar matrisi olarak ele alınacaktır. Bu kapsamda, yöntemin kriterlerini hesaplanan finansal oranlar ve alternatiflerini ise analize tabi bankalar oluşturmaktadır. X_i matrisinde m karar noktası sayısını, n ise değerlendirme faktörü sayısını vermektedir.

$$X_i = \begin{bmatrix} x_1(1) & \cdots & x_1(n) \\ \vdots & \ddots & \vdots \\ x_m(1) & \cdots & x_m(n) \end{bmatrix} \quad i = 1, \dots, m \quad j = 1, \dots, n \quad (1)$$

2. Adım- Normalize karar matrisinin oluşturulması. (2) numaralı denklem ile her bir kriter için karar matrisindeki değerlerin kareleri toplamının karekökü alınarak sütunun ilgili elemanının bu değere bölünmesiyle karar matrisi normalize edilir.

$$r_{ij} = \frac{x_{ij}}{\sqrt{\sum_{i=1}^m x_{ij}^2}} \quad (2)$$

Bu işlemden sonra X_i matrisinin elemanlarından faydalanılarak (3) numaralı denklem ile (R) normalize karar matrisi oluşturulur.

$$R_{ij} = \begin{bmatrix} r_{11} & \cdots & r_{1n} \\ \vdots & \ddots & \vdots \\ r_{1m} & \cdots & r_{mn} \end{bmatrix} \quad (3)$$

3. Adım- Ağırlıklandırılmış normalize karar matrisinin oluşturulması. Bu adımda, (4) numaralı denklem yardımı ile normalize karar matrisine ait her " r_{ij} " değeri, " w_{ij} " ağırlık değerleri ile çarpılarak ağırlıklandırılır. Çalışmada, ağırlıklandırma işlemi sırasında her kriter için eşit ağırlıklar kullanılmıştır (0,10). " w_{ij} " değerlerinin toplamı 1'e eşit olmalıdır. Bu işlemden sonra V matrisi oluşturulur.

$$V_{ij} = w_i r_{ij} = \begin{bmatrix} w_1 r_{11} & \cdots & w_n r_{1n} \\ \vdots & \ddots & \vdots \\ w_1 r_{1m} & \cdots & w_n r_{mn} \end{bmatrix} \quad (4)$$

4. Adım- İdeal ve negatif ideal çözüm değerlerinin belirlenmesi. Eğer kriter hedef yönü fayda niteliğindeyse (5) numaralı denklem, maliyet ise (6) numaralı denklem kullanılarak ideal ve negatif ideal çözüm değerleri bulunur.

$$A^+ = \{(\max_i v_{ij} | j \in J), (\min_i v_{ij} | j \in J') | i = 1, 2, \dots, m \} = \{ v_1^+, v_2^+, \dots, v_j^+, \dots, v_n^+ \} \quad (5)$$

$$A^- = \{(\min_i v_{ij} | j \in J), (\max_i v_{ij} | j \in J') | i = 1, 2, \dots, m \} = \{ v_1^-, v_2^-, \dots, v_j^-, \dots, v_n^- \} \quad (6)$$

Kriterin hedef yönü fayda olduğunda her bir sütunun maksimum değerleri (5) numaralı denklem kullanılarak belirlenir. Bu değerler, ulaşılması istenen ideal çözüm değerlerini temsil eder. Ardından, her bir sütunun minimum değerleri belirlenerek negatif ideal çözüm değerleri elde edilir. Eğer hedef yönü maliyet ise, (6) numaralı denklem kullanılır ve elde edilen değerler tersine çevrilir.

5. Adım- İdeal (S^+) ve negatif ideal (S^-) noktalara olan uzaklık değerlerinin hesaplanması. İdeal çözüme uzaklık (7) numaralı, negatif ideal çözüme uzaklık ise (8) numaralı denklem ile hesaplanır. S^+ ve S^- değerleri karar noktası sayısı kadar bir değeri ifade etmektedir.

$$S_i^+ = \sqrt{\sum_{j=1}^n (V_{ij} - V_j^+)^2} \quad (7)$$

$$S_i^- = \sqrt{\sum_{j=1}^n (V_{ij} - V_j^-)^2} \quad (8)$$

6. Adım- İdeal çözüme göre yakınlık değerinin (C_i) hesaplanması. Her bir alternatifin göreceli sıralaması ve başarı puanı (9) numaralı denklem ile hesaplanarak tespit edilir. Elde edilen “ C_i ” değerlerine göre performans sıralaması yapılır.

$$C_i = \frac{S_i^-}{(S_i^- + S_i^+)} , i = 1, \dots, n ; 0 \leq C_i \leq 1 \quad (9)$$

3.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın sınırlılıkları arasında, daha fazla kriterin (finansal oran) bulunmaması ve daha uzun bir dönemi kapsamaması yer almaktadır. Ayrıca, araştırmada BİST XBANK endeksinde yer alan sadece 9 bankanın mali verileri kullanılmıştır; Borsa İstanbul'a kote olmayan diğer bankalar analiz kapsamı dışında bırakılmıştır. İleride yapılacak çalışmalarda daha fazla finansal gösterge ve oranlar kullanılarak farklı dönemlerdeki finansal performansların farklı ÇKKV yöntemleriyle değerlendirilmesi ve tüm bankacılık sektöründe yer alan bankalara uygulanması halinde, literatürün daha da zenginleştirilebileceği düşünülmektedir.

4. BULGULAR

Bu çalışmada, bankaların finansal performansları TOPSIS yöntemi kullanılarak skollara dönüştürülmüş ve yıllık bazda performans başarı sıralamaları belirlenmiştir. Bu kapsamda, TOPSIS yönteminin uygulama adımları yalnızca 2023 yılı verileriyle örneklendirilmiş olup diğer yıllara ait veriler sadece sonuçlar şeklinde sunulmuştur. TOPSIS yöntemi uygulama aşamasında, karar matrisinde alternatifler (9 banka) satırlara ve kriterler (10 finansal oran) sütunlara yerleştirilmiştir. 2023 yılına ait karar matrisi aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 4. Karar Matrisi (2023)

| | Hedef Yönu | Fayda | Fayda | Fayda | Maliyet | Fayda | Fayda | Fayda | Fayda | Fayda | Maliyet |
|--------|------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|-----------------|
| | Ağırlıklar | 0,1 | 0,1 | 0,1 | 0,1 | 0,1 | 0,1 | 0,1 | 0,1 | 0,1 | 0,1 |
| Yıllar | Banka | E ₁ | E ₂ | E ₃ | E ₄ | E ₅ | E ₆ | E ₇ | E ₈ | E ₉ | E ₁₀ |
| 2023 | AKBNK | 0,4399 | 0,0500 | 0,0436 | 0,9000 | 21,9200 | 70,4400 | 36,4500 | 68,8000 | 12,7800 | 0,0247 |
| | ALBRK | 0,4511 | 0,0500 | 0,0181 | 0,7100 | 17,2500 | 31,8000 | 31,8800 | 64,7300 | 1,3700 | 0,0172 |
| | GARAN | 0,4628 | 0,0600 | 0,0498 | 1,0000 | 20,5700 | 75,5500 | 43,9400 | 73,6500 | 20,7900 | 0,0212 |
| | HALKB | 0,5566 | 0,0200 | 0,0056 | 0,6700 | 14,2600 | 16,7600 | 9,2300 | 65,2500 | 1,4100 | 0,0152 |
| | ISCTR | 0,4623 | 0,0400 | 0,0374 | 0,8700 | 21,6000 | 65,9900 | 31,4800 | 68,2400 | 2,8900 | 0,0220 |
| | SKBNK | 0,5047 | 0,0900 | 0,0338 | 1,0500 | 27,2200 | 38,0700 | 39,7700 | 77,5900 | 1,3100 | 0,0210 |
| | VAKBN | 0,5212 | 0,0300 | 0,0112 | 0,7400 | 15,0900 | 32,2300 | 17,9900 | 74,3000 | 2,5300 | 0,0136 |
| | YKBNK | 0,4637 | 0,0600 | 0,0446 | 0,9200 | 20,2800 | 63,3300 | 44,5800 | 83,3600 | 8,0500 | 0,0311 |
| | ICBCT | 0,3299 | 0,0300 | 0,0163 | 2,6100 | 34,0700 | 50,4000 | 34,6000 | 74,8500 | 1,5400 | 0,0038 |

Tablo 4 ile karar matrisi oluşturulduktan sonra, (2) numaralı denklem kullanılarak normalize edilmiş karar matrisi oluşturulmuştur. Normalizasyon matrisi Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Normalize Karar Matrisi (2023)

| | Hedef Yönu | Fayda | Fayda | Fayda | Maliyet | Fayda | Fayda | Fayda | Fayda | Fayda | Maliyet |
|--------|------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|-----------------|
| | Ağırlıklar | 0,1 | 0,1 | 0,1 | 0,1 | 0,1 | 0,1 | 0,1 | 0,1 | 0,1 | 0,1 |
| Yıllar | Banka | E ₁ | E ₂ | E ₃ | E ₄ | E ₅ | E ₆ | E ₇ | E ₈ | E ₉ | E ₁₀ |
| 2023 | AKBNK | 0,31 | 0,32 | 0,44 | 0,25 | 0,33 | 0,44 | 0,36 | 0,32 | 0,49 | 0,41 |
| | ALBRK | 0,32 | 0,32 | 0,18 | 0,20 | 0,26 | 0,20 | 0,31 | 0,30 | 0,05 | 0,28 |
| | GARAN | 0,33 | 0,39 | 0,51 | 0,28 | 0,31 | 0,47 | 0,43 | 0,34 | 0,80 | 0,35 |
| | HALKB | 0,40 | 0,13 | 0,06 | 0,19 | 0,21 | 0,11 | 0,09 | 0,30 | 0,05 | 0,25 |
| | ISCTR | 0,33 | 0,26 | 0,38 | 0,24 | 0,33 | 0,41 | 0,31 | 0,31 | 0,11 | 0,36 |
| | SKBNK | 0,36 | 0,58 | 0,34 | 0,29 | 0,41 | 0,24 | 0,39 | 0,36 | 0,05 | 0,35 |
| | VAKBN | 0,37 | 0,19 | 0,11 | 0,21 | 0,23 | 0,20 | 0,18 | 0,34 | 0,10 | 0,22 |
| | YKBNK | 0,33 | 0,39 | 0,45 | 0,26 | 0,31 | 0,40 | 0,44 | 0,38 | 0,31 | 0,51 |
| | ICBCT | 0,23 | 0,19 | 0,17 | 0,73 | 0,51 | 0,32 | 0,34 | 0,34 | 0,06 | 0,06 |

Normalize karar matrisinden elde edilen r_{ij} değerleri, w_{ij} ağırlıkları ile çarpılarak ağırlıklandırılmış normalize karar matrisi (V matrisi) oluşturulmuştur. Ağırlıklandırılmış normalize karar matrisi Tablo 6'da sunulmaktadır.

Tablo 6. Ağırlıklandırılmış Normalize Karar Matrisi (2023)

| | Hedef Yönu | Fayda | Fayda | Fayda | Maliyet | Fayda | Fayda | Fayda | Fayda | Fayda | Maliyet |
|--------|------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|-----------------|
| | Ağırlıklar | 0,1 | 0,1 | 0,1 | 0,1 | 0,1 | 0,1 | 0,1 | 0,1 | 0,1 | 0,1 |
| Yıllar | Banka | E ₁ | E ₂ | E ₃ | E ₄ | E ₅ | E ₆ | E ₇ | E ₈ | E ₉ | E ₁₀ |
| 2023 | AKBNK | 0,03 | 0,03 | 0,04 | 0,03 | 0,03 | 0,04 | 0,04 | 0,03 | 0,05 | 0,04 |
| | ALBRK | 0,03 | 0,03 | 0,02 | 0,02 | 0,03 | 0,02 | 0,03 | 0,03 | 0,01 | 0,03 |
| | GARAN | 0,03 | 0,04 | 0,05 | 0,03 | 0,03 | 0,05 | 0,04 | 0,03 | 0,08 | 0,04 |
| | HALKB | 0,04 | 0,01 | 0,01 | 0,02 | 0,02 | 0,01 | 0,01 | 0,03 | 0,01 | 0,03 |
| | ISCTR | 0,03 | 0,03 | 0,04 | 0,02 | 0,03 | 0,04 | 0,03 | 0,03 | 0,01 | 0,04 |
| | SKBNK | 0,04 | 0,06 | 0,03 | 0,03 | 0,04 | 0,02 | 0,04 | 0,04 | 0,01 | 0,03 |
| | VAKBN | 0,04 | 0,02 | 0,01 | 0,02 | 0,02 | 0,02 | 0,02 | 0,03 | 0,01 | 0,02 |
| | YKBNK | 0,03 | 0,04 | 0,05 | 0,03 | 0,03 | 0,04 | 0,04 | 0,04 | 0,03 | 0,05 |
| | ICBCT | 0,02 | 0,02 | 0,02 | 0,07 | 0,05 | 0,03 | 0,03 | 0,03 | 0,01 | 0,01 |

Ağırlıklandırılmış normalize karar matrisinin oluşturulmasının ardından, ideal ve negatif ideal çözüm değerleri (5) ve (6) numaralı eşitlikler kullanılarak hesaplanmıştır. İdeal ve negatif ideal çözüm noktaları Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7. İdeal ve Negatif İdeal Çözüm Değerleri (2023)

| | E ₁ | E ₂ | E ₃ | E ₄ | E ₅ | E ₆ | E ₇ | E ₈ | E ₉ | E ₁₀ |
|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|-----------------|
| A* | 0,04 | 0,06 | 0,05 | 0,02 | 0,05 | 0,05 | 0,04 | 0,04 | 0,08 | 0,01 |
| A ⁻ | 0,02 | 0,01 | 0,01 | 0,07 | 0,02 | 0,01 | 0,01 | 0,03 | 0,01 | 0,05 |

İdeal ve negatif ideal çözüm değerlerinin hesaplanmasının ardından, (7) ve (8) numaralı denklemler kullanılarak her bir alternatifin ideal ve negatif ideal noktalara uzaklıkları (S_i^+ ve S_i^-) hesaplanmıştır. Daha sonra, her bir alternatif için (9) numaralı denklem kullanılarak C_i değeri hesaplanmış ve göreceli sıralamaları belirlenmiştir. Buna göre elde edilen performans skorları ve bankaların 2023 yılına ait görece sıralamaları Tablo 8'de sunulmaktadır.

Tablo 8. Finansal Performans Skorları ve Başarı Sıralaması (2023)

| Yıllar | Banka | S_i^* | S_i^- | C_i^* | Sıralama |
|--------|-------|----------|----------|----------|----------|
| 2023 | AKBNK | 0,058247 | 0,090661 | 2,796988 | 2 |
| | ALBRK | 0,096928 | 0,067398 | -2,28235 | 7 |
| | GARAN | 0,041956 | 0,115042 | 1,574062 | 3 |
| | HALKB | 0,115844 | 0,062281 | -1,16276 | 4 |
| | ISCTR | 0,086362 | 0,073994 | -5,98279 | 8 |
| | SKBNK | 0,086228 | 0,08167 | -17,9164 | 9 |
| | VAKBN | 0,102177 | 0,063423 | -1,63655 | 6 |
| | YKBNK | 0,073305 | 0,086174 | 6,695787 | 1 |
| | ICBCT | 0,107871 | 0,064398 | -1,48136 | 5 |

Tablo 8'de görüldüğü üzere 2023 yılında TOPSİS yöntemi analiz sonuçlarına göre bankaların finansal performans başarı sıralaması sırasıyla YKBNK, AKBNK, GARAN, HALKB, ICBCT, VAKBN, ALBRK, ISCTR ve SKBNK şeklinde gerçekleşmiştir. Tablo 9'da ise analize tabi bankaların 2021-2023 dönemleri itibariyle finansal performans sıralamaları toplu şekilde gösterilmektedir.

Tablo 9. Bankaların 2021-2023 Yıllarına Ait Finansal Performans Sıralamaları

| Banka | Finansal Performans Sıralaması | | |
|-------|--------------------------------|------|------|
| | 2023 | 2022 | 2021 |
| AKBNK | 2 | 3 | 3 |
| ALBRK | 7 | 5 | 7 |
| GARAN | 3 | 4 | 5 |
| HALKB | 4 | 8 | 9 |
| ISCTR | 8 | 2 | 4 |
| SKBNK | 9 | 6 | 8 |
| VAKBN | 6 | 9 | 1 |
| YKBNK | 1 | 1 | 2 |
| ICBCT | 5 | 7 | 6 |

Tablo 9'da analize tabi bankaların 2021-2023 dönemlerine ait finansal performans başarı sıralamaları toplu şekilde sunulmaktadır. Analiz sonucunda, 2021 yılında VAKBN, 2022 ve 2023 yıllarında ise YKBNK bankalarının finansal performans skorlarının en üst sırada olduğu tespit edilmiştir. Öte yandan, ilgili dönemler itibariyle SKBNK, HALKB ve ALBRK şirketlerinin ise kıyasla daha düşük bir performans sergiledikleri tespit edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre bazı yıllarda yüksek performans sergileyen bankaların izleyen dönemde/dönemlerde daha düşük performans sergilemiş oldukları da görülmektedir. Analize tabi bankaların

ölçekleri ve türleri bakımından farklılıklar göstermesi finansal performans açısından dönemler itibariyle dalgalanmalara neden olabileceği düşünülmektedir.

5. SONUÇ

Bankacılık sektörü, ekonomik büyüme ve finansal istikrarın sağlanmasında kritik bir rol oynamaktadır. Bankalar, finansal aracılık işlevi görerek tasarrufları yatırımlara dönüştürmekte, ekonomik faaliyetleri finanse etmekte ve para politikalarının etkin bir şekilde uygulanmasını sağlamaktadır. Bu nedenle, bankacılık sektörünün sağlığı ve verimliliği, genel ekonomik performans için hayati bir öneme sahiptir.

Bankaların finansal performanslarını değerlendirmek amacıyla Çok Kriterli Karar Verme (ÇKKV) tekniklerinin kullanımı, karmaşık ve çok boyutlu karar süreçlerini objektif ve sistematik bir şekilde analiz etmeye olanak tanımaktadır. ÇKKV yöntemleri, bankaların kârlılık, likidite, sermaye yeterliliği ve aktif kalitesi gibi çeşitli performans kriterlerini eş zamanlı olarak değerlendirme imkânı sağlamaktadır. Bu teknikler, finansal performans analizinde kapsamlı ve dengeli bir bakış açısı sunarak bankaların güçlü ve zayıf yönlerinin daha iyi anlaşılmasına yardımcı olmaktadır. Ayrıca, ÇKKV yöntemleri, bankalar arası karşılaştırmalar yaparak sektördeki rekabet düzeyini belirlemeye ve stratejik kararların alınmasına katkıda bulunmaktadır. Sonuç olarak, ÇKKV teknikleri ile yapılan finansal performans analizleri, bankaların sürdürülebilirliğini ve uzun vadeli başarısını destekleyen önemli araçlar konumundadır.

Bu çalışmada, Türkiye ekonomisine ciddi katkıları bulunan ve ülkenin en büyük bankalarının finansal performansları, Çok Kriterli Karar Verme (ÇKKV) tekniklerinden biri olan TOPSİS yöntemi ile değerlendirilmiş ve bu performanslara göre bankaların başarı sıralamaları belirlenmiştir. Araştırma kapsamında, bankaların 2021-2023 yıllarına ait mali verileri ile oran analizleri gerçekleştirilmiş ve veri setleri oluşturulmuştur. Ardından, bu veri setlerinde yer alan finansal göstergeler doğrultusunda, finansal performans başarı sıralamaları için TOPSİS yöntemi uygulanmıştır. Elde edilen performans çıktılarına göre bir sıralama yapılmış ve bankaların finansal performansları değerlendirilmiştir.

Çalışma bulguları, bankaların finansal performanslarının kârlılık, aktif kalitesi, sermaye yeterliliği ve faaliyet verimliliği oranları gibi çeşitli kriterlere göre değişiklik gösterdiğini ortaya koymuştur. Bazı bankaların kârlılık ve aktif kalitesi öne çıkarken, bazıları sermaye yeterliliği ve faaliyet verimliliği açısından daha yüksek performans sergilemiştir. Yapılan karşılaştırmalar, bazı bankaların performanslarının diğerlerine kıyasla daha üstün veya daha zayıf olduğunu göstermiştir. Ayrıca, analiz edilen bankaların ölçekleri, türleri ve yapısal farklılıkları da önemli bir faktör olarak ortaya çıkmıştır. Örneğin, büyük ölçekli bankaların öz kaynakları veya toplam aktif büyüklükleri, küçük ölçekli bankalara göre daha yüksek seviyelerde olabilmekte ve bu durum oran analizlerinde değerlerin görece olarak düşük görünmesine yol açabilmektedir.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre bir diğer göze çarpan husus ise kamu bankalarının 2022 ve 2023 yıllarında performans açısından son sıralarda yer almasıdır. Covid-19 pandemi dönemi sonrasında kamu bankalarının ucuz kredi verme politikası, çeşitli dezavantajlar doğurmuş olabilir. Bu politika yüzünden bankaların kâr marjları düşmüş, kredi riskleri artmış ve sermaye yeterlilik oranlarını olumsuz etkilemiş olabilir. Ayrıca, pandemi sonrası kamu bankalarının piyasaya vermiş olduğu kredilerin çoğu zamanında toplanamadığı için kısa vadeli yükümlülüklerini karşılamada zorlanmasına da neden olmuş olabilir.

Özellikle kârlılık oranlarının yüksek olduğu bankaların genel performans sıralamasında daha üst sıralarda yer aldığı, aktif kalitesi yüksek bankaların da finansal performanslarının yüksek olduğu tespit edilmiştir. Sermaye yeterliliği, bankaların finansal sağlamlığını ve uzun vadeli sürdürülebilirliğini yansıttığı için önemli bir gösterge olarak öne çıkmaktadır. Faaliyet verimliliği yüksek olan bankaların, operasyonel etkinlikleri sayesinde performans sıralamasında avantaj sağladıkları düşünülmektedir.

Sonuç olarak, bu çalışmada elde edilen bulgular, bankaların finansal performanslarının belirli kriterlere göre farklılık gösterdiğini ve bu performans değerlendirmelerinin, bankaların rekabet düzeylerinin belirlenmesi, stratejik kararların alınması ve kaynakların daha etkin bir şekilde kullanılması açısından önemli olduğunu ortaya koymuştur. Bankaların performanslarının düzenli olarak izlenmesi ve değerlendirilmesi, hem finansal sistemin güçlendirilmesine hem de ekonomik gelişmeye katkıda bulunacaktır.

Etik Kurul Beyanı

Bu çalışmada ikincil veriler kullanıldığından dolayı etik kurul izni gerektiren araştırma niteliği taşımamaktadır.

Yazar Katkı Oranı Beyanı

Çalışmanın tamamı yazarlar tarafından ortak olarak yazılmıştır.

Çatışma Beyanı

Çalışmada yazarlar arasında çıkar çatışması yoktur.

Destek Beyanı

Bu çalışma için herhangi bir kurumdan destek alınmamıştır.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, T. (2021). İmalat Sektörü İşletmelerinin Nakit Akış Profillerinin İncelenmesi Ve Finansal Performanslarının TOPSIS Yöntemi İle Karşılaştırılması. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (90), 127-148. <https://doi.org/10.25095/mufad.837360>
- Akbulut, O. Y. (2020). Gri Entropi Temelli PSI ve ARAS ÇKKV Yöntemleriyle Türk Mevduat Bankalarının Performans Analizi. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(2), 171-187. <https://doi.org/10.29106/fesa.690432>
- Akbulut, O. Y. (2023). Evaluation of Financial Performance of Participation Banks Operating In Turkey With CRITIC Based COPRAS Method. *International Journal of Current Social Science*, 2(1), 15-24.
- Atukalp, M. E. (2020). Determining The Relationship Between Stock Return And Financial Performance: An Analysis On Turkish Deposit Banks. *Journal of Applied Statistics*, 48(13-15), 2643-2657. <https://doi.org/10.1080/02664763.2020.1849056>
- Atukalp, M. E. (2023). The Effect of Financial Statements On Financial Review Results. Statement of Financial Position or Income Statement?. *Gazi İktisat ve İşletme Dergisi*, 9(1), 80-96. <https://doi.org/10.30855/gjeb.2023.9.1.006>
- Aydın, Y. (2020a). Bütünleşik CRITIC ve MAIRCA Yöntemleri ile Kamu Sermayeli Bankalarının Performans Analizi. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(4), 829-841. <https://doi.org/10.29106/fesa.834217>
- Aydın, Y. (2020b). A Hybrid Multi-Criteria Decision Making (MCDM) Model Consisting Of SD And COPRAS Methods In Performance Evaluation Of Foreign Deposit Banks. *Equinox Journal of Economics Business and Political Studies*, 7(2), 160-176.
- Aysin, M. E. ve Çalmaşur, G. (2021). Türk Bankacılık Sektöründe Piyasa Yapısı Ve Rekabet. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(4), 1127-1146. <https://doi.org/10.18037/ausbd.1039519>
- Batır, T. E. (2023). COVID-19 Pandemi Sürecinde Bankacılık Sektörü Performansının Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleri İle Karşılaştırmalı Analizi: CRITIC-EDAS Yaklaşımı Kapsamında Bir İnceleme. *Uluslararası Muhasebe ve Finans Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 186-203.
- Bayram, E. (2020). Katılım Bankalarının Finansal Performans Analizi: CRITIC ve PROMETHEE Yaklaşımları. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(18), 32-38.
- Çalış, N. ve Sakarya, Ş. (2020). Finansal Performans Ve Hisse Senedi Getirisi İlişkisi: BİST Bankacılık Endeksi Üzerine Bir İnceleme. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(2), 1046-1058. <https://doi.org/10.33206/mjss.545481>
- Çelik, S. (2020). Türk Katılım Bankacılığı Sektöründe Performans Analizi: Bütünleşik Critic Ve Mabac Uygulaması. *İslam Ekonomisi ve Finans Dergisi (İEFD)*, 6(2), 312-335.
- Çilek, A. ve Karavardar, A. (2023). Hibrit Entropi ve EATWIOS Teknikleri ile Türk Kamu Bankalarının Verimlilik Analizi. *Business & Management Studies: An International Journal*, 11(1), 136-151. <https://doi.org/10.15295/bmij.v11i1.2185>
- Erdoğan, H. H. (2022). A Multicriteria Decision Framework for Bank Performance Evaluation in Turkey. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 27(1), 98-109.
- Eren, A. S. ve Çelik, E. İ. (2020). Finansal Performansın Ölçülmesinde TOPSIS Yönteminin Kullanımı: Türk Bankacılık Sektörü Uygulaması. *İçtimaiyat Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (2), 171-180.
- Gökdemir, T. (2023). COVID-19 Pandemi Dönemi BİST'te İşlem Gören Bankaların Finansal Performansının Farklı Kriter Ağırlıklandırma Yöntemleri İle Çok Kriterli Karar Analizi. *Yayımlanmamış doktora tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal*

Bilimler Enstitüsü, Bursa.

- Işık, Ö. (2020). SD Tabanlı MABAC ve WASPAS Yöntemleriyle Kamu Sermayeli Kalkınma Ve Yatırım Bankalarının Performans Analizi. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, (29), 61-78. <https://doi.org/10.18092/ulikidince.705148>
- İç, Y. T., Yurdakul, M. ve Pehlivan, E. (2022). Development Of A Hybrid Financial Performance Measurement Model Using AHP And DOE Methods For Turkish Commercial Banks. *Soft Computing*, 1-21. <https://doi.org/10.1007/s00500-021-06589-1>
- Karabulut, T. ve Akkaynak, B. (2023). Türkiye'deki Mevduat Bankalarının CRITIC-COPRAS Yöntemleriyle Sıralaması. *EKEV Akademi Dergisi*, (94), 315-329. <https://doi.org/10.17753/sosekev.1234728>
- Karahan, M. ve Kızılcapan, L. (2022). Çok Kriterli Karar Verme Teknikleriyle Bankaların Finansal Performanslarının Karşılaştırmalı Analizi. *Verimlilik Dergisi*, (3), 441-462. <https://doi.org/10.51551/verimlilik.953606>
- Karaş, Z. (2024). Türk Bankacılık Sektöründe Çoklu Kriterli Karar Verme Yaklaşımları ile Finansal Performans Değerlendirmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(90), 798-820. <https://doi.org/10.17755/esosder.1429337>
- Katı, M. (2024). Kamu Sermayeli Mevduat Bankalarının Finansal Performans Analizi: SV-TOPSIS Uygulaması. *Mali Çözüm Dergisi*, 34(181), 159-178.
- Kaya, G. A. (2023). Kamu Ve Özel Sermayeli Ticari Bankaların Finansal Performanslarının TOPSIS Yöntemi İle Analiz Edilmesi. *Muhasebe ve Denetime Bakış*, 22(68), 75-90. <https://doi.org/10.55322/mdbakis.1085851>
- Kaya, İ. ve Karaşan, A. (2020). Çok Kriterli Karar Verme. Kocaeli: Umuttepe Yayınları
- Kaygusuz, M., Ersoy, B. ve Bozdoğan, T. (2020). Camels Değerlendirme Sistemiyle Bankaların Finansal Performanslarının Topsis Yöntemiyle Analizi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 67-95.
- Kendirli, H. Ç., Kendirli, S. ve Aydın, Y. (2019). Küresel Kriz Çerçevesinde Katılım Bankaların ve Ticari Bankaların Mali Performanslarının TOPSIS Yöntemiyle Analizi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 33 (1), 137-154.
- Koşaroğlu, Ş. M. (2020). BİST'te İşlem Gören Bankaların Performanslarının SD ve EDAS Yöntemleriyle Değerlendirilmesi. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(3), 406-417. <https://doi.org/10.29106/fesa.758281>
- KPMG (2024). Bankacılık Sektörel Bakış. <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/tr/pdf/2023/09/bankacilik-sektorel-bakis.pdf> (Erişim Tarihi, 19 Temmuz 2024).
- Önder, E., Taş, N. ve Hepşen, A. (2013). Performance Evaluation of Turkish Banks Using Analytical Hierarchy Process and TOPSIS Methods. *Journal of International Scientific Publication*, 7(1), 470-503.
- Özer, K. ve Saygın, O. (2022). Katılım Bankacılığının Finansal Performans Analizi: Türkiye Uygulaması. *Ekonomi, Politika & Finansal Araştırmalar Dergisi*, 7(1), 257-273. <https://doi.org/10.30784/epfad.1030401>
- Özçalıcı, M., Kaya, A. ve Gürler, H. E. (2022). Long-Term Performance Evaluation Of Deposit Banks With Multi-Criteria Decision Making Tools: The Case Of Turkey. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (50), 87-114. <https://doi.org/10.30794/pausbed.975901>
- Özkan, G. (2017). Türkiye'de Halka Açık Özel Sermayeli ve Kamu Sermayeli Ticaret Bankaları'nın Performanslarının TOPSIS Yöntemi İle Analizi. *Alanya Akademik Bakış Dergisi*, 1(1), 47-59.
- Parmaksız, S. ve Özdemir, O. (2021). Çok Kriterli Karar Verme Tekniklerinin Bankacılık Oran Analizinde Kullanılması Üzerine Bir Araştırma. *Journal of Banking and Financial Research*, 8(2), 65-93.
- Sarı, T. (2020). Banka Performans Ölçümünde Topsis ve Promethee Yöntemlerinin Karşılaştırılması. *Atatürk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 34(1), 99-118. <https://doi.org/10.16951/atauniiibd.480238>
- Say, S. (2022). Kamusal Sermayeli Mevduat Bankalarının Aktif Kalitesinin Entegre Entropi-Topsis Yöntemleri İle Değerlendirilmesi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (52), 351-361. <https://doi.org/10.30794/pausbed.1091064>
- Seçme, G. (2022). Firma Performans Değerlendirmesine Çok Kriterli Yaklaşım: Bankacılık Sektörü Üzerine Bir Uygulama. *Ekonomi Politika ve Finans Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 457-480. <https://doi.org/10.30784/epfad.1109033>
- Süzülmüş, S. ve Yakut, E. (2024). Critic Temelli Promethee ve Edas Teknikleriyle Bankaların Finansal Performanslarının Belirlenerek Karşılaştırılması. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(1), 218-239. <https://doi.org/10.33206/mjss.1267073>

- Tunay, B. K. ve Akhisar, İ. (2015). Performance Evaluation and Ranking of Turkish Private Banks Using AHP and TOPSİS, Management International Conference, Portoroz, Slovenia, 28-30 May.
- Türk, V. E. ve Yıldız, A. (2022). Literature Analysis Of Studies On The Evaluation Of The Financial Performances Of Banks In Turkey. *New Era International Journal Of Interdisciplinary Social Researches*, 7(16), 239-266. <https://doi.org/10.5281/Zenodo.7462627%20>
- Türkiye Bankalar Birliği-TBB. (2024). www.tbb.org.tr (Erişim Tarihi, 19 Temmuz 2024).
- Ünvan, Y. A. (2020). Financial Performance Analysis Of Banks With Topsis And Fuzzy Topsis Approaches. *Gazi University Journal of Science*, 33(4), 904-923. <https://doi.org/10.35378/gujs.730294>
- Ünvan, Y. A. ve Ergenç, C. (2022). Financial Performance Analysis With The Fuzzy Copras And Entropy-Copras Approaches. *Computational Economics*, 59(4), 1577-1605. <https://doi.org/10.1007/s10614-021-10143-4>
- Yağlı, İ. (2020). Multi-Criteria Financial Performance Analysis Of Turkish Participation Banks. *Alanya Akademik Bakış*, 4(3), 861-873. <https://doi.org/10.29023/alanyaakademik.700013>
- Yalçınar, D. ve Karaatlı, M. (2018). Mevduat Bankası Seçimi Sürecinde TOPSIS ve Electre Yöntemlerinin Kullanılması. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23 (2), 401-423.
- Yavuz, A. E., Hazar, A. ve Babuşcu, Ş. (2023). Kalkınma Ve Yatırım Bankalarının Performanslarının Multimoora Yöntemiyle Karşılaştırılması: Türkiye Örneği. *Verimlilik Dergisi*, 57(1), 139-158. <https://doi.org/10.51551/verimlilik.1101896>
- Yetiz, F. ve Kılıç, Y. (2021). Bankaların Finansal Performansının Vikor Yöntemi İle Değerlendirilmesi: Türkiye Örneği. *Akademik Araştırmalar Ve Çalışmalar Dergisi (AKAD)*, 13(24), 151-164. <https://doi.org/10.20990/Kilisiibfakademik.890105>
- Yılmaz, N. (2022). Türk Kamu Mevduat Bankalarının Finansal Performanslarının Idocriw Temelli Edas Yöntemiyle Karşılaştırmalı Analizi. *Döngüsel Ekonomi: Teori Ve Pratik*, 153-178.
- Yılmaz, Ö. ve Yakut, E. (2021). Entropi Temelli Topsis ve Vikor Yöntemleri İle Bankacılık Sektöründe Finansal Performans Değerlendirmesi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi*, 35(4), 1297-1321. <https://doi.org/10.16951/Atauniiibd.874660>
- Yurttadur, M. ve Tasci, M. Z. (2023). Kur Korunmalı Mevduat Uygulamasının Katılım Bankalarının Finansal Performansına Etkisi. *PressAcademia Procedia*, 16(1), 205-206. <https://doi.org/10.17261/Pressacademia.2023.1691>
- Yükçü, S. ve Atağan, G. (2010). TOPSIS Yöntemine Göre Performans Değerleme. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (45), 28-35.
- Zaralı, F. ve Çınaroğlu, E. (2022). Evaluation Of Financial Performance In Public Capital Banks. *Economic and Financial Analysis of Global and National Developments*, 245-256.

EXTENDED ABSTRACT

The banking sector plays an important role in realizing macroeconomic objectives such as economic growth, employment and income distribution. The sector is a critical institutional structure that supports economic growth through financial intermediation, allocates resources and manages risks, encourages investments by increasing capital accumulation, provides liquidity and ensures the efficient functioning of payment systems. It also supports the healthy functioning of the economy by providing various financial services such as deposit collection, credit provision, investment advisory and risk management. In the banking sector, financial performance analysis is a method that evaluates various aspects of a bank such as profitability, asset quality, capital adequacy and operating efficiency by examining financial indicators such as income, expenses, assets, capital and debt structure, and is an important tool used to determine the financial status of the bank, to identify risks and to make strategic decisions.

In this study; it is aimed to analyze the financial performance of the banks in the Borsa Istanbul (BIST) Banking Index (XBANK) through financial ratios calculated using financial statement data for the periods 2021-2023 and to determine their success rankings with the "Technique for Order Preference by Similarity to Ideal Solution" (TOPSIS) method, which is one of the multi-criteria decision making methods (MCDM). A total of 9 banks traded in the BIST XBANK index constitute the sample of the study and a total of 10 financial indicators consisting of capital adequacy, profitability, asset quality, liquidity and income-expense structure ratios, which

are generally accepted in the literature and frequently used in the financial analysis of banks, are used for financial performance evaluation. Financial ratios of the analyzed banks; "Total Loans/Total Assets", "Net Interest Margin", "Return on Assets Ratio (ROA)", "PD/DD Ratio", "Capital Adequacy Ratio", "Net Profit Margin", "Return on Equity (ROE)", "Loans/Deposits", "Earnings per Share" and "Non-Performing Loans/Total Loans" and calculated separately for each year using annual financial statement data obtained from the Public Disclosure Platform (KAP) website.

As a result of the research, it was determined that the financial performance scores of VAKBN in 2021 and YKBNK in 2022 and 2023 were at the top. On the other hand, SKBNK, HALKB and ALBRK companies were found to have a lower performance than their peers in the relevant periods. According to the findings, banks that exhibited high performance in some years also exhibited lower performance in the following period(s). It is thought that the differences in the scales and types of banks subject to analysis may cause fluctuations in terms of financial performance over periods.

In particular, it is found that banks with high profitability ratios rank higher in the overall performance ranking, while banks with high asset quality also have high financial performance. Capital adequacy stands out as an important indicator as it reflects the financial soundness and long-term sustainability of banks. Banks with high operational efficiency are thought to have an advantage in performance ranking thanks to their operational efficiency.

Limitations of the study include the lack of more criteria (financial ratios) and the fact that it does not cover a longer period. In addition, the financial data of only 9 banks in the BIST XBANK index were used in the study; other banks that are not listed on Borsa Istanbul were excluded from the scope of the analysis. It is believed that the literature can be further enriched if more financial indicators and ratios are used in future studies, financial performances in different periods are evaluated with different MCDM methods and applied to all banks in the banking sector.